

[Transcript] Dagens Eko / Svinpesten - så kan den begränsa ditt liv

Jag står på en asfalterad cykelväg i ett skogsparty i Fagersta. Här får jag vara.

Om jag bara skulle ta några halvstora kliv in i skogen så passerar jag då en osynlig avspärning.

Om jag övertjårde den så begår jag ett brott. Jag kan få böter eller till och med fängelse. Så jag håller mig på cykelbanan.

Det här är Dagens Eko med Robin Olin. Idag om svin pesten så kan den begränsa ditt liv.

25 grader varmt och vi har gått sedan 9 morse. Gittade nu sedan grev som kanske har varit död max i dygn.

Det är som en scen tagen ur en katastroffilm. Närmare tusen kvadratkilometer mark har spärrats av i Västmanland och delar av dalarna.

I den smittade zonen går jägar ut för att söka efter smittade djur.

Det är inte bara en enkel instruktionsfilm om vad vi är jägar. Det ställer upp mig på det här.

Den 10 september i år står jägaren Kjell Granqvist kledd i kamoflars färgad t-shirt hukad över ett vildsvinskadaver i skogen utanför Fagersta.

Ett av flera nya döda djur som hittats där. Han tar fram kniven och börjar skära i det troligen infekterade köttet.

Som vi fick ta lite prover på och packa in i det skrafalsfas. Så när man lite matt.

Klockan tickar. Smittspridningen måste nu stoppas innan den är utom kontroll.

Ännu större delar av landet förvandlas till en slags no go zone.

Just Emil Rönlund, reporter på P4 Västmanland.

Jag och Emil tänker om, vi börjar med vad det här egentligen är för sjukdom, afrikansk svinpest.

Man anar ju att den på något sätt har sitt ursprung i Afrika.

Ja, du anar det helt rätt. För det är en viss sjukdom som ursprungligen bara fanns bland vilda grisar i södra och Sahara.

Men från 2007 så började smittan spridas till Europa och delar av Asien.

Under senare år har det fått en kraftigt ökad spridning. Mycket i Kalkasös och Ryssland.

Men då 2018 så upptäcktes också de första fallen av afrikansk svinpest i Kina. Den här enorma flästkonsumenten.

Och i Europa finns den i dag bland annat i Tyskland, Polen och Baltikum.

Så det är ett extremt smittsamt virus det här. Men hur farlig är afrikansk svinpest, skulle du säga?

Lyckligtvis för oss människor, inte alls. Vi kan inte ens bli smittade av sjukdomen.

Men för grisar, både vildsvin och tomgrisar, det är typ det värsta man kan tänka sig.

Dörligheten för grisar beräknas vara närmare 100 procent.

De dör oftast inom en vecka från att de fått det.

Sjukdomsförloppet är fruktansvärd.

Jag har sett till exempel videoklipp på grisar som smittas av svinpesten.

De har utslag, de blöder har stora.

Det ser ut som en enorm blåmärken, missfärgade, lila och blå.

De står och skakar och kan inte gå utan de vinglar kraftigt.

Det är fruktansvärd och som sagt döda innan man är veckan de allra flesta.

Så det är en extremt farlig sjukdom.

Jag får såhär zombie-varning, som jag beskriver nästan.

En slags levande döda zombie-grisar.

Men om det inte är farligt för människor som du säger, behöver man då vara så jättorolig?

Nej, inte för sin egen hälsa.

[Transcript] Dagens Eko / Svinpesten - så kan den begränsa ditt liv

Men det kan jag ändå få enorma konsekvenser för oss människor i och med samhällspåverken. I de länder som drabbas tidigare så har det inneburit stora inskränkningar hur man får röra sig. Det har drabbat jordbrukssektorn ekonomiskt hårt. Ett skräckexempel är väl det som hände i Kina. Där tvingades man efter ett antal utbrott från 2018 och framåt. Alltså slakta miljontals grisar. Och det är på grund av att när viruset väljer in i en grispopulation så smittar det extremt lätt. Det kan smitta via redskap, via maten, via kläder på grisbönderna, via transportfordon. Men självklart också griserna är mellan. Men det är inte bara levande grisar och återigen lite zombie-känslor. För viruset överlever även i döda grisar. Så i Kina har man gått så långt att man gräver massgravar där man föser ner miljontals grisar för att begrava de levande. Jag har sett videos på det här. Det är bland det mest makabriga sätt när de här skrikande, troligtvis panikslagna, grisarna trycks ner av en grämaskinskopa i en enorm grupp redan helt rosa av alla grisar som ligger huller och buller på varandra och skriker och skaka. Det är fruktansvärt. Men så får man väl inte göra, eller? Nej, det får man ju inte. Att massbegrava grisar levande på det här sättet är också olagligt i Kina. Och efter internationell kritik lovade myndigheterna där att stoppa det. Men det ska sägas att Kina kämpar fortfarande med nya utbrott av svinpest bara i år så har rapporterats om deras kamp mot viruset. Så sammantaget låter det ju som en smittor man absolut inte vill få in i landet? Absolut inte. Och fram tills förra veckan så har vi varit förskonade från det här i Sverige. Men det har ju börjat krypa allt närmare. När smittan på senare år börjar spelas i Baltikum, Polen, Tyskland. Då började ju grisbönder och myndigheter här att bli oroades klart. Jordbruksverket rör nu därför i gång en kampanj för att minska risken för smittspridning. Förra året gick till exempel Jordbruksverket ut med en informationskampanj att man inte skulle ta med sig matprodukter hem så skulle kunna bära på smittan och uppmanade också att man skulle göra rent sig i tvätta kläder om man varit i ett svinpest här i ett område. I Danmark finns det mer än dubbelt så många tamgrisar som invånare. Där har man ju så klart med det som bakgrund varit livrädd för smittan länge och agerat därefter. Man har byggt ett nästan 7 mil långt stackert på gränser mot Tyskland där då svinpesten fanns. Och man har helt och hållet utrotat sin egen vildsvinstam. Om man tänker att man inte bara ska göra det i Sverige så bör ju nämnas att Danmark hade 700 djur men vi i Sverige har en stampung för 300 000 vildsvin. Så en total avskjutning här hade sett ganska annorlunda ut och kraft mycket mer blöj.

Ja, verkligen.

Men då har Danmark ändå på något sätt legat i alla fall geografiskt som någon slags buffertsonsöder.

Svinpesten har inte kommit så långt norrut och vi har kunnat leva på ganska mycket som vanligt här i Sverige.

Vad är det som plötsligt händer som förändrar allt det?

Ja, det är fredag den 25 augusti då där jägaren Per Granström sitter i bilen på väg mot sin jaktstuga i Fagersta.

Jag skulle faktiskt bara upp till vår jaktstuga och göra en kollin inför vi skulle ha en fest på här igen. Men när han svänger in på vägen då så vid stugan så hittar de ett vildsvin som ligger i ett vattenfilt dike.

De kliver ur och inser att grisen faktiskt lever men knappt.

Det är ingen rolig svin att säga att det är ett djur som ligger och lider för det levde faktiskt hit och grann.

Det ligger liksom halsänkt i vatten, andas dåligt och börjar tappa hår på ena sidan av kroppen.

Medan som står där kommer två män som också var på väg mot jaktstugan.

De har vapen och bestämmer sig för att avliva det här döende vildsvinet på plats så att det inte ska lida helt enkelt.

Men sen tänker de inte mer på det där så vi vet så har de den här festen i jaktlaget.

Men två dagar senare så träffas ett annat vildsvin som har dött, som har själv dött utan några andra synliga skador som har skott hål eller så.

Och då börjar de då ana oråd och tar tester och sen skickar de in dem till SVA då, statens veterinärmedicinska anstalt.

Och det är de som kollar då ifall prover som kommit in inne och håller något man inte vill att det ska göra?

Ja precis, det är deras ansvar.

Så vad händer då? Bli det liksom krisläge direkt eller?

Ja det skulle jag väl inte säga, men vi ligger ju på dem under veckan, SVA och ringer dem kontinuerligt.

Jag ringde dem faktiskt på onsdag vid lunch och frågade, det var ju på onsdagkväll, det kom då att bekräftat att det var afrikansk svimpest.

Och på onsdag vid lunch där så sa de, ja nej men det här är ingen grej, det här händer, att vi får in provsvar och så här.

Det är inga konstigheter liksom och de ville tona ner det lite och tyckte att vissa rubriker var lite överdrivna och så där.

Men sen då, så bara några timmar senare så var det då bekräftat att vi hade afrikansk svimpest i Fagersta och då Sverige.

Den afrikanske svimpesten har konstaterats i Sverige för första gången?

Afrikansk svimpest har konstaterats i Fagersta i Västmanland.

Då slår det ner som en bomb, alltså fler skälldöda vill svinn rapporteras in och det blir totalförbud inom ett stort stort område.

Var det gäller svamplockning, jakt, ridning, skogsbruk, ja allt.

Nu gäller det tuffa restriktioner så att minska spridningen av svimpesten.

Och folk som bor mitt i det här då är nyligen liksom smittosomklassade området, hur reagerar de?

Ja, men jag var på plats under kvällen där liksom och eftermiddagen.

Och då slogs de Fagersta bor vi pratade med av liksom omfattningen, vilket enormt område det var som sprädes av.

Varför står det inte omfattning, vad som kommer att kunna bli och vad det blir och ska vi inte ens få gå i skogen i uttaget?

Inte blocka bär, inte rör och så, på sånt där stort område, det är inte, det går inte att ta in den.

Till exempel jägaren Lars Nises som sen länge haft kontakt med tyska ägare som var ett väldigt rädda för svimpesten som de haft där.

De skulle åkt för att jaga med Lars på hans jaktmarker i Fagersta nu i oktober, vilket är ju såklart inte blir någonting av.

Och det är ju en sak, en jaktresa, det kan väl verka lite till sammanhanget kanske, men så har vi då Marit Virentoll som är grisproducent.

Och hon har hand om 5 000 grisar dagligen. Hon bor visserligen 5 mil ifrån för Fagersta ungefär, men hon är jättorolig i och med att det smittas så väldigt lätt.

När jag hörde nyheten så blev jag väldigt chockad. Det är ju, både väntat, för någon gång kommer det ju.

Det har man ju förstått, det är så extremt smittsamt. Men man blir ju, men orolig och börjar fundera på vad ska jag göra?

Vad är nästa steg här på gården? Vad ska vi göra för skyddars?

Hon sa att om de får in ett enda fall av afrikansk svimpess så är det inte några grisar här på några år eller kanske aldrig mer igen.

Och jag menar, det är ett familjeföretag det där, så det skulle jag omkullkasta hela deras ekonomi och deras liv.

Det här är ju en grispondens värsta mardröm helt enkelt?

Ja, det måste det vara.

Så vad gör man då direkt här för att försöka begränsa smittspridningen i den här smittadesonen?

Ja, men nu under helgen så har jag varit ute i marken för att leta efter fler vildsvinnskadaver.

Man hoppas att de ska vara så nära fagrstadsmöjligt eller i så nära anslutning till det här området som möjligt.

Gärna i det centrum för att hittas kadaver i ytterkanten av området så kommer avspärningarna att behöva utökas och ännu mer skogomark blir otillgängligt.

Jordbruksverket här på plats, SVA lika så, man har någon slags central hos distriktsveterinären i Hedemora

men man har också varit på plats i kommunhuset i Fagersta här under hela helgen har jag fått höra.

Kommunledningen i Fagersta har också gått upp i stabsläget för att snabbt kunna fatta de beslut som krävs för att på alla möjliga sätt stävja smittspridningen.

Så där, välkomna till den här pressträffen.

På måndagen 11 september besöker landsbygdsminister Peter Kullgren smittsonen.

Det har gått en knapp vecka sen det första fallet av Svinpest bekräftades.

I ett konferensrum vid Järnvägstationen i Fagersta håller ministern presskonferens tillsammans med representanter för Jordbruksverket och Fagersta kommun.

Det är självklart en otroligt pressad situation.

Förutom att spära av nästan tusen kvadratkilometer mark,

så meddelar Jordbruksverket att man nu också fattat beslut om att grisbönden i området måste

avliva alla tamgrisar.

Kommer till att behöva avlivas.

Det är hårda restriktioner men är viktigt att insköpa att de behöver följas.

Alternativet till det är att den här smittan sprider sig igen mer och att det blir ännu större områden.

Ja Emil, du är just nu i Fagersta. Vad pågår där framför dig i skogen nu, vet du det?

Jag har hört att man har satt upp stängsel för att kunna begränsa villsvinnas framfart.

Man har satt ut dofter som de tycker om och dras till eller tvärtom,

saker som de inte tycker om och däravhåller sig därifrån.

Så det är en mängd olika insatser som görs.

Man kan ju ändå inte låta bli och undra nu hur det har gått till.

Hur kommer smittan dit egentligen? Vad finns det för olika teorier kring det?

De flesta som kan det här är överens om att på något sätt det kommer hit via människan.

Det är inga villsvin som har tagit sig hit från Baltikum eller så.

Men något som det pratas om just i Fagersta och har talas om långt innan utbrottet är ett återbruk där villsvin varligt och bökat. Där har det lagt sig ut fällor.

Jägar har varit inkopplade omkring området, kring det här återbruket.

Jägarnas riksförbund har faktiskt larmat för två år sedan

att villsvin sätts äta ut soporna där och vanade jordbruksverket om det

och smittorisken som följde av det.

Det är inget vi kan säga med all säkerhet än att det är därifrån det kommer,

men det är absolut en möjlig väg för smittan inbland Fagerstads villsvin.

Men bara så jag förstår alltså hur skulle svinpesten ha hamnat där

i någon slags soppsås eller något som villsvin står det tugga på?

Det kan ju överleva väldigt länge i matprodukter.

Vad vet jag, någon som kanske har kört igenom smittad spillning

med sin bil eller nå och sen har det gnagt av sig på några soper.

Alltså det är ett sådant otroligt smittsamt virus.

Och nu då, vad kan vi förvänta oss för konsekvenser framöver här

alltså om man inte snabbt lyckas isolera smittan där i skogen?

Det är svårt att säga i ett sådant tidigt skede som vi fortfarande är i,

men redan nu så ser man ju att många stora marknader

som Japan, Australien och Sydkorea helt stoppade importen av svensk grishött.

Och det är ju så klart ett hårdslag för alla fläskproducenter

i Sverige men också för hela samhället med intäkter för landet.

För totalt så handlar det om ett värde av 6 miljarder kronor per år

i första led för svenska grispunder.

Så det är en enorm intäktskälla som hotas här.

Ja, det är ju otroligt mycket pengar.

Ja, verkligen. Och för att undvika den katastrofen inför man ju restriktionerna

där man helt hållet stänger av skog och mark för att stäva smittan

och lyckas man inte med det, då blir det ju väldigt intressant

att se hur myndigheterna agerar.

Jag har svårt att se att man lägger sig platt utan att införa fler åtgärder.

Ja, du sa ju det. Du får inte ens kliva in i skogen där framför dig.

[Transcript] Dagens Eko / Svinpesten - så kan den begränsa ditt liv

Men vad är det här för restriktioner som man har satt upp?

Det vi ser konkret just nu är i det här svinpest smittade området så gäller det totalt jaktförbud.

All typ av jakt på alla arter av vilt, totalförbudet.

Man får inte plocka bär eller svamp.

Skogspromenade är utanför anlagd väg.

Det är bara att glömma. Man får inte bada på icke allmän badplats.

Och skogsbruket, till exempel, som i princip har fått näringsförbud på sina marker, är en stor industri här i Fagerstattrakten.

Fordon och maskiner som används i landbruk eller skogsbruk

i den smittade zonen måste rengöras, desinfiseras

för att få flytas ut ur den här zonen.

Man får inte heller släppa sina hundar lösa.

Sen används sportevenemang, sammankomster och offentliga tillställningar där människor vistas i skogomark.

Det är också förbudet.

Det är enorma inskränkningar i allmansrätten, till exempel.

Jag tänker på det här. Förutom att det är så klart

som du har varit inne på kan vara en totalkatastrof för bänderna.

Så är det också något med den svenska folkstjällen

och naturen och möjligheten att vara ute i den.

Och just nu blockas vamp.

Hur länge kan man tänka sig att det här kommer på att gå?

Nästan omöjligt att säga.

Det varierar till sån stor grad i runt om i världen.

Hur väl man lyckats med att stäva smittan.

Men i Belgien brukar de framhålla som ett lyckat exempel.

När Svindpestens spets är där, 2018, så byggdes det stängsel.

Grisbesättningar nöslagtades.

Jordbruksministern beslutade att alla vildsvin

i det infekterade området skulle skjutas av.

Och efter ungefär ett år så fick allmänheten

tillträde till buffersionen igen.

Men grispunderna var tvungen att vänta 24 månader

innan de fick börja affärda upp grisar igen.

Och det är liksom ett lyckat exempel.

Då pratar vi ändå om ett år.

Men du Emil, jag tänker om det här vore en katastrofilm.

Så skulle manusförfattarna nu introducera en hjälte

med en lösning och rädda världen.

Och antagligen ett vaccin.

Finns det någon chans att det kommer en sån magisk lösning

så att vi får ett lyckligt slut på allt det här?

Ja, det finns många som vill.

[Transcript] Dagens Eko / Svinpesten - så kan den begränsa ditt liv

Och det finns många som vill.
Och det finns många som vill.
Och det finns många som vill.
Och det finns många som vill.
Och det finns många som vill och jobbar
på att utveckla ett vaccin,
inte minst i Sydostasien, där det är som värst drabbat.
Det finns ettarnessiskt vaccin
men det används ganska resistivt
i begränsade områden
så man inte riktigt ser kan ställa effektiviteten där.
Så i dagsläget så finns det inget Skill nereye ännu mot
afrikaniskt svink PES-t.
Okej, tack så mycket Emil för att du var med.
Tack.
Och det var allt från Dagens Eko. Vi hörs igen imorgon.